

11. Gebruik en plaats van voornaamwoordelijke elementen

Voornaamwoordelijke elementen worden vaak op een andere plaats in de zin gebruikt dan de naamwoorden waar ze voor in de plaats treden. Een speciaal probleem is het gebruik van het voornaamwoord voor de aanduiding van het onderwerp, aangezien de Hebreeuwse werkwoordsvormen deze nadere verduidelijking in principe niet nodig hebben.

Een voornaamwoord als onderwerp ↑

Wanneer een voornaamwoord als onderwerp optreedt, wordt gebruik gemaakt van de onafhankelijke vorm van het voornaamwoord. In zinnen die met het werkwoord beginnen komt dit heel weinig voor. De meeste voorbeelden komen uit late teksten, vooral uit Prediker. Vergelijk voorbeelden [1] en [2].

[1]	Pred. 2:1 (vgl. 2:15, 3:18)	אִמַּרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי					
		ʿāmartī ik sprak	ʾānī ik	bə- in	libbī mijn hart		
		ik zei bij mijzelf					
[2]	Hooglied 5:5	קָמַתִּי אֲנִי לְפֶתַח לְדֹדִי					
		qamtī ik stond op	ʾānī ik	li- om	p̄toah te openen	lə- voor	dōdī mijn beminde
		ik stond op om de deur voor mijn geliefde open te doen					

Gebruikelijker is het dat, wanneer het onderwerp door een voornaamwoord wordt uitgedrukt, het onderwerp voorafgaat aan het werkwoord. Dit leidt echter tot een samengestelde zin. Voor deze constructie, zie [hoofdstuk 8](#).

Een voornaamwoord als lijdend voorwerp ↑

Wanneer het lijdend voorwerp door een voornaamwoord wordt weergegeven zijn er twee mogelijkheden. In het ene geval wordt het voornaamwoord in zijn enclitische vorm achter het verbum gevoegd, in het andere geval wordt de prepositie die het lijdend voorwerp inleidt gebruikt, eveneens voorzien van de enclitische vorm van het voornaamwoord, vgl. voorbeeld [3], waarin beide constructies voorkomen.

[3]	Richt. 16:21	וַיֹּרִידוּ אֹתוֹ עֵזְתָּה וַיֵּאֲסְרוּהוּ					
		wa-	yyōrīdū	ʔōtō	ʿazzātā	wa-	yyaʿasrūhū
		en	zij voerden af	hem	naar Gaza	en	zij ketenden hem
		Ze voerden hem naar Gaza en ketenden hem					

In beide gevallen volgt het lijdend voorwerp direct op het werkwoord.

[4]	Richt. 8:27	וַיַּעַשׂ אֹתוֹ גִּדְעוֹן לְאֵפוֹד					
		wa-	yyaʿaś	ʔōtō	gidʿōn	lə-	ʿepōd
		en	hij maakte	hem	Gideon	tot	efod
		Gideon maakte daarvan een efod					

Zoals blijkt uit voorbeeld [4] kan, evenals bij andere verbindingen met preposities (zie hierna 9.3), het lijdend voorwerp ingeleid door de prepositie **אֶת** tussen het werkwoord en het onderwerp komen, noodzakelijk is dit echter niet, vgl. bij voorbeeld [5]:

[5]	Richt. 11:11	וַיִּשִׂמוּ הָעַם אוֹתוֹ עָלֵיהֶם לְרֹאשׁ							
		wa-	yyásimū	há-	ʿám	ʾōtō	ʿālēhem	lə-	rōš
		en	zij plaatsten	het	volk	hem	over hen	tot	hoofd
		en het volk stelde hem tot hoofd over zich aan							

Een voornaamwoord als hoofdelement van een bepaling ↑

Hierboven is reeds gesproken van het door een prepositie ingeleide lijdend voorwerp, dat naar de vorm eigenlijk onder dit hoofd behandeld zou moeten worden. Ook andere zinsdelen kunnen vervangen worden door een voornaamwoord.

Wanneer een meewerkend voorwerp, dat wordt ingeleid door het voorzetsel **לְ** 'aan', wordt weergegeven met een voornaamwoord dan neemt het vaak een plaats in dichter bij het werkwoord dan een 'gewoon' meewerkend voorwerp, vergelijk de voorbeelden [6] en [7]:

[6]	Ruth 2:20	וַתֹּאמֶר לָהּ נַעֲמִי
-----	-----------	------------------------

		wa-	ttōmər	läh	nq ^c ōmī	
		en	zij sprak	tot haar	No'omi	
		en Noomi sprak tot haar				
[7]	Ruth 2:5	וַיֹּאמֶר בְּעַז לְנַעֲרוֹ				
		wa-	yyōmər	bo ^c az	lə-	na ^c ārō
		en	hij zei	Boaz	tot	zijn knecht
		en Boaz zei tegen zijn knecht				

De versterking van een enclitisch voornaamwoord ↑

De versterking van een enclitisch voornaamwoord vindt plaats door er het separate voornaamwoord van dezelfde persoon achter te plaatsen. De verbinding is het best te beschrijven als een kwestie van appositie. Het aantal voorbeelden van deze constructie is gering.

[8]	Num. 14:32	וּפְגַרְיֶכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ			
		ū-	ṗigrəkəm	ʔattəm	yippəlū
		en	uw lijken	u	zij zullen vallen
		maar úw lijken zullen vallen			

[9]	1 Sam. 20:42	נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אִנְחָנוּ				
		nišba ^c nū wij hebben gezworen	šənēnū wij beiden	ʾānaḥnū wij		
		wij beiden hebben gezworen				

[10]	2 Sam. 19:1	מִי־יָתֵן מוֹתִי אֲנִי תַחֲתֶיךָ				
		mī wie	yitten hij kan geven	mūtī mijn dood	ʾānī ik	taḥtēkā in plaats van jou
		och, was ik maar gestorven in jouw plaats				